

Conceptontwikkeling met
Ondernemers voor Jongeren als inspirerend voorbeeld

Onderzoek in het kader van Ecologie Stedelijke Vernieuwing

Anne-Marie Poorthuis Stichting Eigentijdse Verbindingen

Themanummer Netwerknieuws jaargang 12 nummer 1 april 2015

Gegevens

Onderzoek: [Ondernemers voor Jongeren als inspirerend voorbeeld](#)
Periode: april 2014 - maart 2015
Doel: Investeren in het (zelf)organiseren van jongeren en samenleving
Kader: Ecologie van de stedelijke vernieuwing (Platform 31)
Financiële bijdrage: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Stichting Eigentijdse Verbindingen

[Ondernemers voor Jongeren](#)

Adres: Eikenlaan 46, 3911GK Rhenen
Contactpersoon: Kees de Bree 06-22638578
Email: kees@ondernemersvoorjongeren.nl

[Stichting Eigentijdse Verbindingen](#)

Adres: Koninginneweg 98, 1241CX Kortenhoef
Telefoon: 035-6564636
Email: contact@eigentijdseverbindingen.nl

[Onderzoeker Anne-Marie Poorthuis](#)

Telefoon: 06-12395394
Email: poorthuis@eigentijdseverbindingen.nl

Colofon

ISSN: 1567-5475
Uitgave: Jaargang 12 nummer 1, april 2015
Themanummer: Ondernemers voor Jongeren als inspirerend voorbeeld
Investeren in het (zelf)organiseren van jongeren en samenleving
Redactie en vormgeving: Eigentijdse Verbindingen
Foto's: Ondernemers voor Jongeren
Oplage: Digitale verspreiding
Oplage in druk: Printing on demand
Drukwerk: Uitgeverij De Arend Kortenhoef

© 2015

Netwerknieuws, een uitgave van Eigentijdse Verbindingen

Stichting Eigentijdse Verbindingen

Gebruik toegestaan voor maatschappelijke doeleinden met bronvermelding en copyright.

Ondernemers voor Jongeren als inspirerend voorbeeld

Investeren in het (zelf)organiseren
van jongeren en samenleving

Anne-Marie Poorthuis
April 2015

Inhoud

Samenvatting

Het initiatief

- . OvJ als tussenruimte in de lokale samenleving

De praktijk van Ondernemers voor Jongeren

- . Bouwen aan een context van ondernemendheid
- . Een pedagogische benadering
- . Betrekken en volgen van jongeren
- . Bouwen aan een sociale community
- . Het gebouw
- . Werkplaats
- . Klussendienst
- . Het verwerven van geld, professionaliteit en vrijwilligheid
- . Deel uitmaken van en in contact zijn met de lokale samenleving
- . Gebruiken van media
- . Samenwerken met de gemeente als regievoerder en als opdrachtgever
- . Positioneren van de 'Jongere als regisseur' en samenwerken in de zorg voor jeugd

Schakels OvJ

- . Jongerencoördinatoren
- . Jongeren
- . Bestuur
- . Kernteam
- . Vrijwilligers
- . Gezinnen
- . Ondernemers en opdrachtgevers
- . Partners

Een vraagstuk van organiseren

- . De stappen van een netwerkprogramma
- . Een dynamisch patroon van organiseren
- . De organisatie van OvJ in concept

Bijlagen

- . Initiatief-netwerkanalyse
- . Themaverkenning

Samenvatting onderzoek

OvJ is ontstaan uit een initiatief in Rhenen voor het ondernemend en opbouwend werken met (kwetsbare) jongeren in hun vrije tijd in hun eigen buurt. Uitdaging van OvJ is om het zelforganiserend vermogen om vraagstukken aan te kunnen, te versterken en met name om jongeren te helpen de contouren van hun ontwikkeling te zien en zelf (mee) te organiseren. Als iedereen in de lokale samenleving die te maken heeft met jongeren, daar op inspeelt en aan mee bouwt, creëren we de omstandigheden voor jongeren om zich te ontwikkelen.

Eigentijdse Verbindingen (EV)¹ heeft onderzoek gedaan naar een overdraagbaar concept met Ondernemers voor Jongeren (OvJ) als inspirerend voorbeeld. In essentie is de vraag hoe OvJ de ontwikkeling van jongeren in de samenleving ondernemend en opbouwend kan beïnvloeden en tegelijk ruimte laat voor wat zichzelf (al) organiseert.

Dat brengt ons terug bij het begin van OvJ Rhenen. OvJ Rhenen is als initiatief concreet geworden via het netwerkprogramma *ivmJongeren*². Via het netwerkprogramma is de aandacht voor ondernemendheid van jongeren naar voren gekomen en zijn de eerste contacten met ondernemers opgebouwd. In feite is het netwerkprogramma al een concept van organiseren dat we via dit onderzoek en met een verbindend patroon nog meer expliciet kunnen maken. Een netwerkprogramma volgt het organiseren van initiatief naar voorbereide praktijk en bouwt aan organisatie door rond het thema als vertrekpunt te investeren in een betrokken netwerk (relaties), een bewuste gemeenschap (kennis), een beschikbare omgeving (mogelijkheden) en een bekwame praktijk (voorbeelden).

Deze verschillende vormen van organisatie hangen met elkaar samen, werken op elkaar in en vormen samen een verbindend patroon dat we met Bateson beschrijven als een dans van op elkaar inwerkend delen. Elk deel beweegt zowel op zichzelf, opeenvolgend, in wisselwerking en als geheel. Kunst van organiseren is het omgaan met deze dynamiek in verschillende contexten en steeds de strategieën te hanteren die nodig zijn om het vermogen te versterken om vraagstukken aan te kunnen. We onderscheiden verschillende beïnvloedingsstrategieën: initiatief nemen, onderzoek doen, aandacht vragen en programma maken. Helpend is om telkens terug te gaan naar het vertrekpunt en van daaruit strategie te bepalen.

De basis van OvJ wordt gevormd door de lokale netwerken van bewoners, ondernemers, buurt, zorgprofessionals ed, de eigen positionering in de lokale gemeenschap en het vormgeven aan een sociale community met een wekelijkse maaltijd, de leerwerk omgeving met klussendienst en werkplaats, en de praktijk van jongeren in ontwikkeling naar volwassenheid. OvJ wordt gedragen door alle schakels die steeds weer blijven gaan voor dit initiatief, samen structuur maken en strategieën kiezen om OvJ verder te organiseren.

¹ [Eigentijdse Verbindingen \(EV\)](#)

² [netwerkprogramma ivmJongeren](#)

Belangrijke vervolgstappen voor OvJ zijn het verbinden van kleine ondernemingen aan de werkplaats, het gesprek op gang brengen in de lokale samenleving rond 'de jongere als regisseur', concreet vormgeven aan een individueel ontwikkeltraject voor jongeren en het uitbouwen van OvJ als netwerkorganisatie.

EV ziet voor zichzelf als volgende stap het bouwen van een digitale ondersteuning van het netwerkprogramma³ dat zelfstandig gebruikt kan worden en waarmee het concept of te wel de kunst van organiseren daadwerkelijk overdraagbaar gemaakt kan worden, zowel voor nieuwe initiatiefnemers, betrokkenen in de lokale samenleving als jongeren.

³ [Vionet Netwerkprogramma](#)

Het initiatief Ondernemers voor Jongeren Rhenen

Het initiatief om ondernemend en opbouwend te werken met (kwetsbare) jongeren in hun vrije tijd in hun eigen buurt is genomen door Kees de Bree en Mohand El Khoulati uit Rhenen tijdens het netwerkprogramma ivmJongeren⁴ van Eigentijdse Verbindingen en heeft uiteindelijk eind 2013 vorm gekregen in een aparte stichting Ondernemers voor Jongeren. Vanuit hun ervaring in het werken met jongeren hebben zij, met een groep betrokken jongeren, enkele ondernemers die hun schouders onder de organisatie hebben gezet en een aantal vrijwilligers, een werkplaats en een klussendienst gestart, van waaruit jongeren stapsgewijs leren om weerbaar en ondernemend te zijn. Bij de start zijn de volgende ambities verwoord:

1. Het ontmoeten in de werkplaats: jongeren ontmoeten elkaar in de werkplaats, waar ze met een eigen klus (bijvoorbeeld een brommer) of een gezamenlijke klus (bijvoorbeeld het opknappen van spullen) aan de slag gaan. De ruimte wordt door de jongeren zelf samen met vrijwilligers opgeknapt en onderhouden.
2. Het leren van basisvaardigheden: jongeren leren, los van formele werksituaties of stages, vanuit de werkplaats omgaan met werk en ondernemen. Jongeren oefenen in weerbaarheid, ondernemendheid, keuzes maken, relaties aangaan en onderhouden, leren om school en werk in te passen in het eigen leven en een eigen plek te vinden in de openbare ruimte.
3. Het opdoen van concrete werkervaring : jongeren vormen klussenteams en doen wekelijks in hun vrije tijd klussen voor ondernemers, organisaties en bewoners. Opdrachtgevers betalen een bijdrage aan de organisatie.
4. Het nemen van een eigen initiatief: centraal staat de ondernemendheid van jongeren. Door een eigen initiatief leren de jongeren om de basisvaardigheden en ervaringen uit het klussenteam daadwerkelijk in te zetten en toe te passen in nieuwe situaties. Ondernemers kunnen daarbij voor jongeren een mentor zijn.
5. Het communiceren met de eigen buurt: jongeren onderhouden vanuit Ondernemers voor Jongeren contact met de eigen buurt. Zij organiseren ontmoetingen (bijvoorbeeld een maaltijd) met buurtbewoners en zorgen ervoor dat via een breed scala aan media zoals foto en film de klussen, initiatieven en activiteiten in de buurt en binnen de gemeente zichtbaar worden.

OvJ als tussenruimte in de lokale samenleving

OvJ creëert met de organisatie als het ware een tussenruimte, een speelruimte waar jongeren tijdelijk kunnen vertoeven en hun vermogen versterken om de vraagstukken aan te kunnen die ze tijdens hun ontwikkeling naar volwassenheid in de samenleving tegen komen. Vanuit deze tussenruimte investeert OvJ niet alleen in de ontwikkeling van jongeren, maar ook in een betrokken samenleving die toegerust is op jongeren. OvJ staat op een heel natuurlijke wijze, als vanzelfsprekend midden in de lokale samenleving en neemt jongeren daarin mee. Dat maakt dat deze tussenruimte steeds verbonden blijft met de lokale samenleving, ruimte laat voor wat zichzelf organiseert en jongeren verder brengt.

⁴ Zie [Netwerknieuws november 2012](#)

Ondernemers voor Jongeren

Ondernemend bouwen aan de samenleving

De praktijk van Ondernemers voor Jongeren

Vertrekpunt van OvJ is de ontwikkeling van jongeren in de lokale samenleving. Verschillende bestanddelen zijn naar voren gekomen en nader onderzocht. Zo heeft OvJ zich met het initiatief om ondernemend en opbouwend te werken in de lokale samenleving vanaf het begin gepositioneerd in een context van ondernemendheid en van daaruit aan netwerken gebouwd. Aangezien OvJ werkt met (kwetsbare) jongeren hanteert OvJ daarbij een pedagogische benadering. Dat begint al bij het contact maken met jongeren en het zorgen voor een vertrouwde en veilige omgeving om sterker te worden en te gaan ondernemen. Om ondernemendheid te leren organiseert OvJ een gezamenlijke werkplaats, een klussendienst, ontmoetingen met ondernemers en ruimte voor eigen initiatieven van jongeren. OvJ creëert mogelijkheden en ondersteunt jongeren om daar op eigen wijze gebruik van te maken. OvJ ziet zichzelf als deel van de lokale samenleving, bouwt aan draagkracht en onderhoudt intensieve contacten met de buurt en met allerlei lokale netwerken. Naast de context van ondernemendheid positioneert OvJ zich nu ook binnen de zorg voor jeugd en maakt dit expliciet met 'de jongere als regisseur', een thema dat ondernemendheid én zelfsturing in ontwikkeling impliceert en waar OvJ nu aandacht voor vraagt. Sommige informatie komt in de beschrijvingen een paar keer terug, maar dan vanuit een ander perspectief.

Bouwen aan een context van ondernemendheid

"Wat kun je hier leren? Ondernemen..... hoe je iets aanpakt. Je doet van alles hier."

Bij de start van het initiatief hebben de initiatiefnemers ondernemers uitgenodigd om samen met jongeren het initiatief te verkennen en te helpen met het opbouwen van een netwerk. Tijdens een eerste ontmoeting hebben ondernemers verteld hoe ze zelf hun onderneming hebben opgebouwd en hebben ze met de jongeren en de initiatiefnemers meegedacht over mensen die belangrijk zijn om te benaderen. Op een groot tafellaken hebben de ondernemers en de

jongeren samen een netwerk in beeld gebracht van schakels die met jongeren het initiatief verder kunnen brengen (zie bijlage 1 methode initiatief-netwerkanalyse). Een onverwacht, maar zeer belangrijk resultaat van deze ontmoeting was de ervaring van een jongere toen hij één van de ondernemers weer tegen kwam in de stad: 'hé, hij zei mij gedag'. In de loop van de maanden is een stevige relatie opgebouwd met een aantal ondernemers, die naast het inspireren in ondernemerschap en het bieden van klussen, ook een belangrijke steun waren bij het vinden van wegen, het zoeken van financiering, het mobiliseren van netwerken en uiteindelijk het opbouwen van de organisatie. Ook in Almere is als eerste stap gebouwd aan een netwerk van ondernemers die betrokken zijn en het initiatief ondersteunen. Het blijven bouwen aan een netwerk van ondernemers houdt ook de aandacht voor ondernemendheid levend.

Ontmoetingen tussen ondernemers en jongeren stimuleren ondernemendheid. Ondernemers die laten zien hoe ze aan het werk zijn of vertellen over de start en opbouw van hun onderneming, zijn heel inspirerend voor jongeren. En ondernemers kunnen ook mentor zijn voor jongeren die een initiatief willen nemen. Ondernemend en opbouwend werken is vertrekpunt voor alle betrokkenen bij OvJ, zowel jongeren, vrijwilligers, stagiaires, jongerencoördinatoren, opdrachtgevers, ondernemers en bestuurders. Uitdaging voor iedereen binnen OvJ is om een ondernemend en opbouwend voorbeeld te zijn zowel voor de jongeren als voor elkaar en dat zichtbaar te maken. Jongeren kunnen vanuit de werkplaats en de sociale community ook eigen initiatieven ontplooiën. Ondernemendheid betekent niet meteen ook een eigen bedrijf. Jongeren kunnen ook ondernemend worden in het vinden van werk, het afmaken van hun school of koken op vrijdag (hapdag).

Een pedagogische benadering

“Dat brengen jullie over... een voorbeeldfunctie. Maar dat wil niet zeggen dat jullie voorbeeldig zijn”

OvJ volgt jongeren in hun ontwikkeling naar volwassenheid. Een subtiele pedagogische benadering van (kwetsbare) jongeren die als tiener en jong volwassene hun eigen leven willen leiden, maar nog niet kunnen omgaan met de vragen van de samenleving en de openbare ruimte waar ze hun eigen weg zoeken. OvJ richt zich op het versterken van het vermogen van jongeren om op eigen wijze deel uit te maken van de samenleving en onverwachte vraagstukken in hun leven aan te kunnen. OvJ stimuleert jongeren om ondernemend te zijn, sluit aan bij hun eigen mogelijkheden en ondersteunt bij vraagstukken over leven, leren, werken en wonen. OvJ daagt jongeren uit om regisseur te zijn over hun eigen leven in een wereld die ze nog niet kunnen overzien en zich zelfs tegen afzetten.

Betrekken en volgen van jongeren

“Ja, je begint altijd met relatie opbouwen. We geven ze de kans om binnen te komen. Je moet luisteren naar een jongere, dan kun je hem langzaam mee (laten) draaien”.

OvJ staat als organisatie midden in de lokale samenleving, ontmoet jongeren op straat of via netwerken en nodigt jongeren uit om OvJ te komen bezoeken als daar aanleiding voor is. Jongeren die al deel uit maken van OvJ nemen andere jongeren mee naar het gebouw of betrekken jongeren bij een klus en zo maken steeds meer jongeren kennis met OvJ. Ook zijn er, sinds 2015, nu de gemeente vanuit het sociaal domein een eerste bijdrage geeft aan OvJ, jongeren (of hun ouders) die verwezen worden door de gemeente, politie, Centrum jeugd en gezin (CJG) en/of netwerken en teams rond de zorg voor jeugd. Iedere jongere die mee wil doen met OvJ is welkom. Met alle jongeren die bij OvJ komen wordt door de jongerencoördinatoren persoonlijk contact opgebouwd. Jongeren die meedoen met OvJ worden gevolgd in hun eigen mogelijkheden en waar nodig ondersteund in hun ontwikkeling. Signalen worden opgepakt en zo nodig gedeeld met partners in de zorg voor jeugd.

OvJ geeft pedagogische begeleiding en traint jongeren in weerbaarheid, (sociaal) gedrag, ondernemers- en netwerkvaardigheden. Jongeren kunnen op verschillende manieren in contact blijven met OvJ: via individueel contact met de jongerencoördinatoren die hen volgen en/of begeleiden, als lid van de sociale community en de klussendienst en als incidentele of tijdelijke bezoeker via de netwerken van jongeren die lid zijn van de community. Vanuit deze contacten groeien jongeren toe naar de community of verdwijnen weer.

*“... omdat we zo dicht bij elkaar zijn gekomen... we gelijk aan de jongere zien dat het niet goed met hem gaat”
“Ik ben een soort vaderfiguur voor de jongeren”. “Als jongeren zich raar gedragen dan nemen we ze apart”*

Bouwen aan een sociale community

“....er zijn ook jongeren die hier binnen komen en die pakken het gewoon automatisch op.”

OvJ bouwt aan een sociale community, een gemeenschap voor jongeren die enige ondersteuning zoeken in hun ontwikkeling naar volwassenheid en naar een plaats in de samenleving. De sociale community is een plek om te ontmoeten, te ondernemen, te vragen, te leren en te participeren. De sociale community biedt jongeren een veilige en vertrouwde plek, vanzelfsprekende gedragsregels, aandacht op momenten dat ze het nodig hebben en een structuur. De community krijgt structuur door de wekelijkse klussen, de trainingen, de pedagogische begeleiding, de ondernemendheid, de gastvrijheid, de maaltijden, de werkplaats, de gezamenlijke activiteiten en de activiteiten met de buurt. Bij OvJ worden geen drugs en alcohol gebruikt.

Iedere jongere is welkom om kennis te maken met de community, maar blijft alleen welkom als hij ook regie wil (leren) nemen over zijn ontwikkeling, op eigen wijze meebouwt aan de community en met een bepaalde regelmaat meedoet aan de klussendienst. Er is een sfeer van vrijheid, maar geen vrijblijvendheid.

Naast de jongeren en de jongerencoördinatoren spelen ook vrijwilligers, gezinnen, samenwerkingspartners en ondernemers een belangrijke rol en zorgen voor een levend(ig)e community. Zo is er een wekelijkse maaltijd (vrijdag-hapdag) waar een aantal gezinnen (zowel van jongerencoördinatoren, bestuur en vrijwilligers), vaak met jonge kinderen samen met de jongeren eten. Iedereen die zin heeft, kan aanschuiven. Wekelijks wordt afgesproken wie er kookt en steeds meer zijn dat de jongeren zelf. Er worden veel vrijwilligers betrokken bij OvJ, zowel voor de klussendienst, voor het gebouw, de initiatieven van jongeren, als voor bestuur, organisatie en communicatie van OvJ, die allemaal op eigen wijze meedraaien en bijdragen aan de sociale community. Ook wordt het gebouw van OvJ steeds meer gedeeld met andere partners, bijvoorbeeld een kringloop, waarvoor jongeren weer klussen kunnen doen en een organisatie voor mensen met een verstandelijke beperking die samen met OvJ hun dagbesteding organiseren en tijdens de dagbesteding ook komen lunchen bij OvJ. Ook een handwerkclub uit de buurt en een yogaleraar huren inmiddels een ruimte.

OvJ is via de jongerencoördinatoren telefonisch altijd (24 uur per dag) bereikbaar voor de jongeren die deel uitmaken van de community. Jongeren en jongerencoördinatoren maken via de telefoon en groepsapp afspraken over de toegang tot het gebouw of het doen van klussen. Daarnaast zijn er ook vaste momenten in de week dat het gebouw van OvJ open is en vaste momenten dat er in ieder geval klussen worden gedaan.

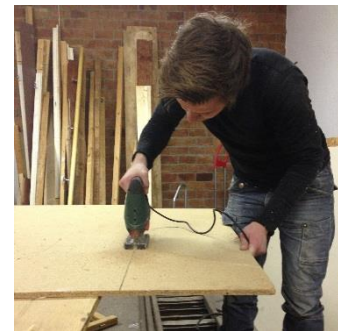
“... Dat je dan denkt van nou, weet je gedraag je effe, en dan, met hapdag, van joh doe normaal joh”

Groepsvorming en positionering van jongeren in de sociale community zijn aandachtspunt. Tot nu toe lijkt de groep open genoeg voor nieuwe jongeren van verschillende leeftijden. Veel jongeren komen via andere jongeren bij de community en nemen enige tijd de ruimte om de kat uit de boom te kijken en zelf te beslissen of ze deel uit willen maken van de community. Maar we zien ook dat er een kerngroep ontstaat van jongeren die al vanaf de start betrokken zijn en dat deze groep steeds hechter wordt. Een hechte groep kan bewust en onbewust andere jongeren uitsluiten of niet aantrekken. Het vraagt voortdurend aandacht om de jongeren uit deze groep weer mee te nemen in de ontwikkeling van de organisatie en ook te begeleiden naar nieuwe rollen, zoals meer verantwoordelijkheid in de organisatie van OvJ of een mentor- of schakelrol naar nieuwe jongeren. Veel jongeren, met name van de kerngroep zien voor zichzelf later een rol als vrijwilliger of mentor voor nieuwe jongeren. Jongeren kunnen schakel zijn en ook een jongere broer of zus uitnodigen om mee te doen en daarmee zelf de vernieuwing van de groep organiseren. We weten nog niet of er een grens is aan het aantal jongeren dat deel uitmaakt van de sociale community. Doordat jongeren dan in een andere rol stappen ontstaat ook weer ruimte voor nieuwe jongeren.

“Het is dus eigenlijk de bedoeling dat hier meer jongeren komen? Gewoon nieuwe generatie. Straks ben je getrouwd. Vijf jaar jonger. Daar gaan we niet mee om. En je broertje dan?..... Ik zou er graag bij blijven ook als ik getrouwd ben”.

Het gebouw

Ondernemers voor Jongeren gebruikt tot nu toe tijdelijke gebouwen met veel ruimte, waar OvJ een paar jaar kan zitten. Jongeren, jongerencoördinatoren en vrijwilligers knappen samen de ruimte op en doen de verbouwingen die nodig zijn voor een optimaal ruimtegebruik. Er is ruimte nodig voor ontmoeten, samen koken en eten, werkplaats, training, verhuur aan partners en (tijdelijke) opslag van materialen. De schoonmaak van het gebouw wordt op dit moment gedaan door vrijwilligers. De beschikbaarheid van ruimte nodigt uit tot creativiteit en verrassende samenwerking, mits er, zoals nu geen restricties van de eigenaar zijn voor gebruik. De huidige tijd met veel gebouwen die leeg staan, biedt mogelijkheden om tegen lage kosten genoeg ruimte te vinden en met partners de lasten te delen.

Werkplaats

In het gebouw is een werkplaats. Een plek waar jongeren aan de slag kunnen met een eigen klus (bijvoorbeeld een brommer) of een gezamenlijke klus (bijvoorbeeld het opknappen van spullen). De werkplaats wordt op dit moment wat minder gebruikt. De inrichting en de organisatie van de werkplaats vragen aandacht.

Bijzondere is dat de keuken zich begint te ontwikkelen tot een actieve kookwerkplaats, zowel voor vrijdag hapdag, als voor maaltijden met de buurt waarbij ook lokale horecaondernemers worden betrokken. Dit komt mede door de betrokkenheid van gezinnen. Inmiddels is er een initiatief om geld te verwerven voor een professionele keuken en kookactiviteiten uit te breiden.

De bedoeling is dat de werkplaats en de klussendienst inspireren tot ondernemendheid. Dat de werkplaats een plek is waar jongeren elkaar ontmoeten en met een eigen klus (bijvoorbeeld een brommer) of een gezamenlijke klus (bijvoorbeeld het opknappen van spullen) aan de slag gaan. Langzamerhand is de ondernemende activiteit in de werkplaats wat verminderd. Er zijn enkele aandachtspunten genoemd die de werkplaats daadwerkelijk een ondernemende plek kunnen laten zijn, zoals zorgen dat de werkplaats volledig is ingericht en dat gereedschap beschikbaar en bruikbaar is, dat de werkplaats opgeruimd blijft, dat er steeds ondernemende voorbeelden aanwezig zijn, dat er bedrijvigheid is en dat initiatieven van jongeren worden ondersteund. Een tijd was er een vrijwilliger in beeld die deze rol vervulde en uitermate geschikt was voor deze rol, maar door de relatie met zijn werkgever deze rol op dit moment niet goed kan vervullen. De kleine ondernemingen die OvJ nu opzet, kunnen de werkplaats ook gaan gebruiken waardoor er altijd bedrijvigheid is in de werkplaats en er tegelijkertijd ruimte ontstaat voor klussen en initiatieven van jongeren. Dat geeft ook structuur aan de werkplaats.

De klussendienst

“ik verveel me hier ook bijna nooit. En als er klussen zijn is het altijd wel iets wat je aanspreekt, waar je aan mee kan doen. Je leert iets handiger te zijn en als we met iets bezig zijn dat je tips krijgt over hoe je het beter kan doen”

OvJ organiseert wekelijks klussen waar jongeren die deel uitmaken van de community met een bepaalde regelmaat aan meedoen. Jongeren beslissen zelf aan welke klussen ze wel of niet meedoen. De beslissing hangt af van andere verplichtingen buiten de community, zoals school, maar ook van het soort klus. Bij grote klussen waarbij veel jongeren nodig zijn, schakelen jongeren ook hun netwerken buiten de community in.

De klussendienst heeft de beschikking over een bus die gebruikt kan worden voor verhuizingen, vervoer van materialen enzovoort. Op de buitenkant van de bus staan reclames van ondernemers, wat ook weer inkomsten geeft.

OvJ bouwt aan een netwerk van ondernemers en organisaties die opdrachten geven voor klussen, zoals bomen kappen, prunusbestrijding, vloerbedekking uit een bedrijfspand halen, riolering graven enzovoort. OvJ zet zelf ook kleine ondernemingen op voor het leveren van een aantal diensten, zoals restylen van oude meubels, barbecues maken van oude gasflessen, inzamelen van oud papier, karton en blanke folie bij bedrijfsleven en werkt samen met een aantal partners in het gebouw, zoals een kringloopwinkel en een organisatie voor dagbesteding. Tenslotte levert OvJ ook gratis diensten bij maatschappelijke vragen uit de buurt, zoals verhuizen van ouderen. Klussen worden vakkundig uitgevoerd. Als speciale vaardigheden nodig zijn voor een klus wordt een vrijwillige deskundige ingeschakeld om jongeren het werk te leren.

Het doen van klussen is naast een leerwerk omgeving voor jongeren ook één van de manieren waarop OvJ zichzelf financiert. Jongeren doen klussen in hun vrije tijd in hun eigen buurt. Opdrachtgevers betalen voor deze klussen een bijdrage aan de organisatie van OvJ, waarmee OvJ haar vaste lasten financiert. Deze afhankelijkheid is productief zolang jongeren in vrijheid mee kunnen doen met een klus en het zien als een mogelijkheid die de omgeving biedt. Zodra de druk te groot wordt, haken de jongeren af. En dan vraagt het opnieuw investeren in betrokkenheid en het opbouwen van een gemeenschappelijke basis. Omgekeerd geldt hetzelfde. Als klussen doen vrijblijvend wordt dan verdwijnt de structuur van ondernemendheid van OvJ en verwordt OvJ tot een hanggemeenschap en verliest energie. Uiteraard vraagt de financiering van OvJ aandacht en de kunst is om nog meer de samenleving te betrekken en de aandacht voor financiering met de samenleving te delen.

Opdrachtgevers van klussen sluiten een participatieovereenkomst af met OvJ. Zij betalen een klus in participaties waarmee ze financieel bijdragen aan de organisatie van OvJ. Jongeren krijgen punten per klus waarmee ze kunnen

sparen. Gespaarde punten kunnen ze omzetten in geld. Alle jongeren die klussen doen tekenen een overeenkomst (zie bijlage). Door deze overeenkomst vallen jongeren bij het doen van klussen onder de vrijwilligersverzekering die in de gemeente wordt gebruikt.

Het verwerven van geld, professionaliteit en vrijwilligheid

Het verwerven van geld is voor OvJ een grote uitdaging die voortdurend aandacht en creativiteit vraagt. OvJ krijgt inkomsten via een diversiteit aan opdrachtgevers van klussen, eigen kleine ondernemingen, partners die ruimte huren en/of gebruik maken van de mogelijkheden van de klussendienst, reclame op de bus en gerichte activiteiten en projecten waarvoor geld wordt geworven. Ondanks dat zijn het naast de spaarpunten voor de jongeren en soms een vrijwilligersvergoeding, met name de vaste lasten van gebouw, verzekeringen, voorzieningen voor brandveiligheid, aanschaf en onderhoud van de bus, activiteiten met de buurt, internet, folders en stichtingskosten die afgelopen jaar gefinancierd zijn.

OvJ vindt het van belang om naast alle vrijwilligheid met twee professionele jongerencoördinatoren te werken. De verantwoordelijkheid voor de pedagogische benadering van jongeren wordt heel serieus genomen. Deze jongerencoördinatoren hebben afgelopen jaar vrijwillig gewerkt en worden in 2015 voor een basis betaald uit de eenmalige bijdrage van de gemeente.

In het werven van opdrachtgevers voor klussen en ook in het bieden van faciliteiten voor de kleine ondernemingen die jongeren daarbij betrekken, zit nog veel potentieel. Maar de beschikbaarheid van jongeren die de klussen in hun vrije tijd doen is beperkt. Afstemming tussen de beschikbaarheid van klussen en de beschikbaarheid van jongeren vraagt nog nadere aandacht. Efficiency kan helpen, maar kan ook de druk op de jongeren te groot maken.

Naast de klussen met jongeren kunnen ook de jongerencoördinatoren zich nog verder ontwikkelen als ondernemers door hun eigen expertise, bijvoorbeeld op het gebied van de 'Jongere als regisseur' over te dragen aan anderen via training van professionals in het zorgnetwerk.

De betrokkenheid bij OvJ is groot en de organisatie draait voor een groot deel op vrijwilligheid, zowel vrijwillige expertise die beschikbaar wordt gesteld, vrijwillige ondersteuning bij activiteiten, vrijwillige besturing van de organisatie enzovoort.

Deel uitmaken van en in contact zijn met de lokale samenleving

OvJ staat midden in de lokale samenleving en onderhoudt intensieve contacten met de buurt en met allerlei lokale netwerken. Regelmatig organiseert OvJ activiteiten waarbij de buurt wordt uitgenodigd, zoals een maaltijd of het bakken van oliebollen. Zo nodig worden mensen uit de buurt geholpen door de jongeren, bijvoorbeeld ouderen met een verhuizing. Naast de buurt investeert OvJ ook, zowel vrijwillig als betaald, in activiteiten en festiviteiten van de stad. Jongeren die deel uitmaken van de community van OvJ hebben zelf ook hun netwerken buiten de community. Soms nemen ze jongeren uit hun netwerk mee naar de community en soms vragen ze jongeren uit hun netwerk om te helpen bij een klus of mee te doen aan een activiteit. OvJ heeft een diversiteit aan relaties, zoals de gemeente, zorgnetwerken, ondernemers, vrijwilligers enzovoort en nodigt deze regelmatig uit, zodat iedereen op de hoogte en betrokken blijft.

Gebruiken van media

OvJ werkt er bewust aan om zichtbaar te zijn in de lokale samenleving en maakt gebruik van diverse media. OvJ heeft een eigen website, maakt gebruik van facebook en twitter, plaatst foto's van klussen en activiteiten, komt regelmatig in de regionale krant en heeft zich met een korte film lokaal gepresenteerd.

Samenwerken met de gemeente als regievoerder en als opdrachtgever

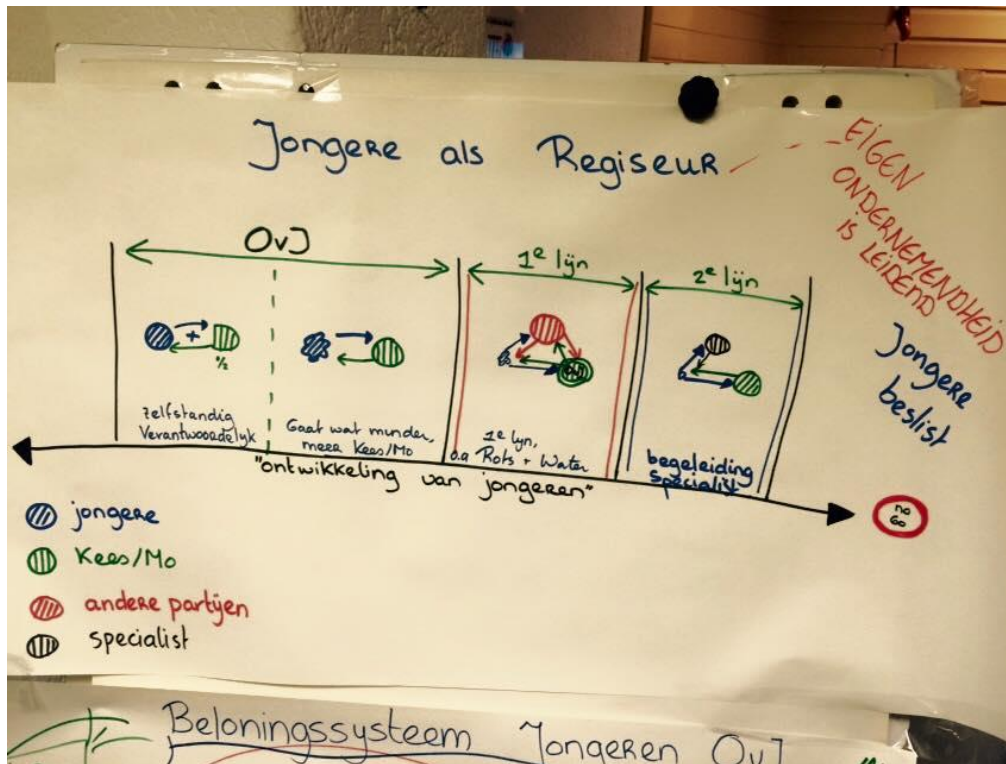
*“...gemeente vraagt om een bedrijfsplan met smart doelstellingen. Gaan heel erg sturen ipv gewoon opdrachtgever zijn”
“er komen jongeren hier straks, vanuit de gemeente doorgestuurd naar ons”*

De samenwerking van OvJ met de gemeente is tot nu toe in Rhenen een voortdurend vraagstuk geweest. Al hoewel OvJ zich onafhankelijk van de gemeente heeft ontwikkeld en zelfstandigheid hoog in het vaandel heeft, wil OvJ wel graag (als zelfstandige partij) een positie in de samenwerking rond de zorg voor jeugd en heeft OvJ deels ook een aanbod waarbij de gemeente als regievoerder in de zorg voor jeugd ook optreedt als opdrachtgever. Het is zoeken hoe dat goed vorm kan krijgen. De start van OvJ is door de gemeente niet verwelkomd aangezien de gemeente vond dat deze rol vervuld moest worden door de bestaande welzijnsorganisatie. Dit had een direct gevolg doordat OvJ letterlijk uitgesloten werd van de samenwerking met het zorgnetwerk jeugd. Via de verschillende politieke fracties die het initiatief van OvJ omarmen en de moed van OvJ om door te bouwen is de acceptatie van OvJ langzaam gegroeid. Toch past OvJ niet vanzelfsprekend in het plaatje van de gemeente. De gemeente Rhenen is als regievoerder van de zorg voor jeugd geneigd om de aandacht voor jongeren in bestaande hokjes te plaatsen i.p.v. in te spelen op (nieuwe) (ondernemende) mogelijkheden die er zijn, maar de relatie groeit. Zowel gemeente als OvJ moeten hierin leren om nieuwe posities in te nemen. De gemeente heeft voor 2015 daarin een stap gezet en OvJ een eenmalige bijdrage gegeven om een plan te maken dat aansluit bij de vraag van de gemeente. Dat het hier niet gaat om alle bedrijvigheid van OvJ en dat OvJ meer is dan alleen deze relatie met de gemeente vraagt hierbij aandacht en duidelijke positionering. Voor OvJ is van belang dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen de gemeente als regievoerder in de zorg voor jeugd en als een van de opdrachtgevers van OvJ. Dit is nog niet helemaal helder, loopt nu teveel door elkaar en vraagt nadere uitwerking. Interessant is dat los daarvan op een heel ander terrein, namelijk de groenvoorziening, de gemeente al geruime tijd één van de opdrachtgevers is van de OvJ klussendienst en met veel plezier en ook structureel samenwerkt met OvJ.

Positioneren 'de Jongere als Regisseur' in de samenwerking rond jeugd

Een actueel thema waarmee OvJ zich positioneert in de samenleving is 'de Jongere als Regisseur'. Vanuit dat thema benadert OvJ niet alleen de jongeren maar ook de lokale en regionale netwerken rond de zorg voor jeugd waarin OvJ participeert. Ambitie is dat de samenleving jongeren gaat benaderen met een vanzelfsprekend respect voor en ondersteuning van de eigen regie van de jongere. Uitdaging van jongeren is om hierop voorbereid te zijn en deze regie te nemen en vorm te geven. OvJ deelt de eigen expertise van 'de jongere als regisseur' met partners in de zorg voor jeugd en traint ook jongeren in verschillende contexten, zoals op scholen. Het gericht overdragen van expertise met betrekking tot de 'Jongere als Regisseur' aan professionals kan een nieuwe markt zijn voor de jongerencoördinatoren die ook weer ondernemen in OvJ.

Schakels OvJ

Een momentopname van de belangrijkste schakels die betrokken zijn bij de opbouw en structuur geven aan OvJ.

Jongerencoördinatoren

De twee jongerencoördinatoren zijn voor de jongeren binnen OvJ de belangrijkste schakel. Zij zijn contactpersoon naar de jongeren, houden de ontwikkeling van iedere jongere in de gaten, betrekken jongeren bij de gemeenschap en bij de klussen en werken in lokale en regionale netwerken rond de zorg voor jeugd. Daarnaast ontwikkelen zij een concreet aanbod rond 'de jongere als regisseur'.

Jongeren

"heel anders dan toen... iets organiseren doen we samen. Doordat je hen betreft gaan ze het ook dragen"

OvJ volgt de jongeren in hun ontwikkeling en richt zich op het versterken van het zelforganiserend vermogen van jongeren. Ambitie is dat jongeren bewust worden van schakels en betrokken worden bij alle rollen binnen OvJ en dat het uitvoeren van rollen in de loop van de tijd steeds meer verschuift naar de jongeren zelf. Jongeren zijn dan behalve gebruikers ook zelf de organisatie van de toekomst. In feite is dan de hele organisatie van OvJ leerwerkgeving. Er is een kerngroep van jongeren ontstaan die vanaf de start betrokken zijn bij OvJ en een belangrijke schakel zijn naar andere jongeren. Deze jongeren kunnen zich verder ontwikkelen tot mentor voor andere jongeren, tot vrijwilliger of zelfstandig ondernemer binnen OvJ.

Bestuur

Twee ondernemers, die vanaf het begin al betrokken zijn, hebben het initiatief genomen om de bestuurlijke kant te organiseren. Zij hebben voor OvJ een stichting opgericht en een faciliterend bestuur gevormd dat inmiddels bestaat uit vier leden. Het faciliterende bestuur beheert financiën en gebouw, bouwt aan een netwerk van opdrachtgevers, sluit contracten af en maakt afspraken met de partners in het gebouw en met ondernemers voor de kleine ondernemingen. Daarnaast zijn er twee adviseurs die bestuur en organisatie ondersteunen, strategieën helpen ontwikkelen, rollen uitwerken, financieringsbronnen helpen opzoeken en contacten helpen voorbereiden, zoals met de gemeente.

Kernteam

Bestuur, adviseurs en jongerencoördinatoren vormen samen een kernteam dat wekelijks contact heeft en samen organiseert. Het kernteam bouwt de organisatie op met de betrokkenheid van een heleboel mensen. Er wordt coöperatief gewerkt en ambitie is om de stichting in de toekomst verder uit te bouwen tot een coöperatief verband of een netwerkorganisatie.

Vrijwilligers

Iedereen die betrokken is, kan een bepaalde rol vervullen. Er zijn rollen gericht op jongeren zelf, op organisatie, communicatie, sociale media, op samenwerking in netwerken, op de sociale community en het gebouw, op ondernemerschap, op de werkplaats en de klussendienst en op de ontwikkelingsprogramma's, zoals de jongere als regisseur. Er is veel potentieel dat nog lang niet allemaal benut/gebruikt wordt. Dat vraagt zowel blijven investeren in betrokkenheid als het expliciet maken van rollen en zorgen dat de invulling daarvan aansluit bij de betrokkenheid van mensen.

De gezinnen

De betrokken gezinnen met volwassenen, kleine kinderen en jongeren, zijn een belangrijke schakel in het organiseren van de gezamenlijke maaltijd (vrijdag hapdag) en leveren door hun aanwezigheid een belangrijke bijdrage aan de opbouw van de sociale community.

Ondernemers en opdrachtgevers

OvJ bouwt aan een netwerk van opdrachtgevers, grote en kleine organisaties die klussen aanbieden voor de jongeren en voor een belangrijk deel bijdragen aan de financiering van OvJ.

Daarnaast begint de relatie met zelfstandige ondernemers opnieuw structuur te krijgen. Met name de betrokkenheid van zelfstandigen die in samenwerking met OvJ een kleine onderneming runnen wordt thans opgebouwd. Deze ondernemers bieden voorbeeld, inspiratie, expertise, leermomenten en klussen aan de jongeren en krijgen daarvoor ruimte, begeleiding en extra handen van OvJ. Jongeren kunnen zich ook ontwikkelen tot zo'n zelfstandig ondernemer. Er wordt een netwerk van ZZP opgebouwd die klussen kunnen begeleiden met de gewenste expertise of die klussen kunnen overnemen als er geen jongeren beschikbaar zijn.

Partners

Een belangrijke partner van OvJ is Zideris, een organisatie voor mensen met een verstandelijke beperking. Zij organiseren een deel van hun dagbesteding via de klussendienst van OvJ. Zideris is voor OvJ ook een belangrijke schakel naar nieuwe en structurele ruimte.

Een vraagstuk van organiseren

In het kader van het programma 'Ecologie van de stedelijke vernieuwing' van het Ministerie van Binnenlandse Zaken hebben we onderzoek gedaan naar OvJ als een overdraagbaar concept en een vraagstuk van organiseren en hebben we ook teruggekeken naar het begin van OvJ Rhenen. OvJ Rhenen is als initiatief concreet geworden via het netwerkprogramma *ivmJongeren*⁵, dat EV van 2010-2012 heeft georganiseerd met verschillende gemeenten in Gelderland en Utrecht, waaronder Rhenen. Een netwerkprogramma richt zich op het versterken van het vermogen om vraagstukken aan te kunnen in een bepaalde context en faciliteert het organiseren van initiatief naar voorbereide praktijk. Het is de eigen initiatiefkracht van de initiatiefnemers en hun netwerken waarmee OvJ tot leven is gebracht. Via het netwerkprogramma *ivmJongeren* is de aandacht voor ondernemendheid van jongeren naar voren gekomen en zijn de eerste contacten met ondernemers opgebouwd. Het netwerkprogramma heeft OvJ ondersteund bij de vraag hoe het de ontwikkeling van jongeren in de samenleving ondernemend en opbouwend kan beïnvloeden en tegelijk ruimte kan laten voor wat zichzelf (al) organiseert, zowel vanuit de jongeren als vanuit de lokale samenleving. In feite is een netwerkprogramma al een concept van organiseren dat we via dit onderzoek en met een verbindend patroon nog meer expliciet kunnen maken.

"Breed denken, echt breed. Het is ergens begonnen doordat we die cursus hebben gedaan, van Anne-Marie, daardoor gingen we echt denken. En ik denk dat jij en ik ook goed matchten, als we iets wilden, dan lukte het gewoon, hoe dan ook"

De stappen van een netwerkprogramma

Een netwerkprogramma ondersteunt met een aantal stappen het organiseren van initiatief naar voorbereide praktijk. Elk stap van een netwerkprogramma blijft tot het eind actief door de stap steeds weer te herhalen.

1. Initiatief nemen: positioneer je als initiatiefnemer en bepaal de context
2. Benoemen thema: maak van je initiatief een gedeeld thema met een uitnodigend en duidelijk woord
3. Verkennen thema⁶: beschrijf wat je allemaal al weet van het thema aan voorbeelden, ideeën, uitspraken enzovoort.
4. Analyseren netwerken⁷: begin bij alles wat al betrokken is, identificeer schakels en nodig deze schakels vervolgens weer uit om samen een netwerk te analyseren. Ieder mens gaat vergezeld van netwerken die we kunnen delen rond een gezamenlijk thema.
5. Opzetten programmateam: vorm een team van partners die gedurende een bepaalde periode vanuit betrokkenheid de stappen van het netwerkprogramma rond het thema mee willen organiseren.

⁵ Zie http://eigentijdseverbindingen.nl/documenten/3/netwerknieuws_november_2012.pdf

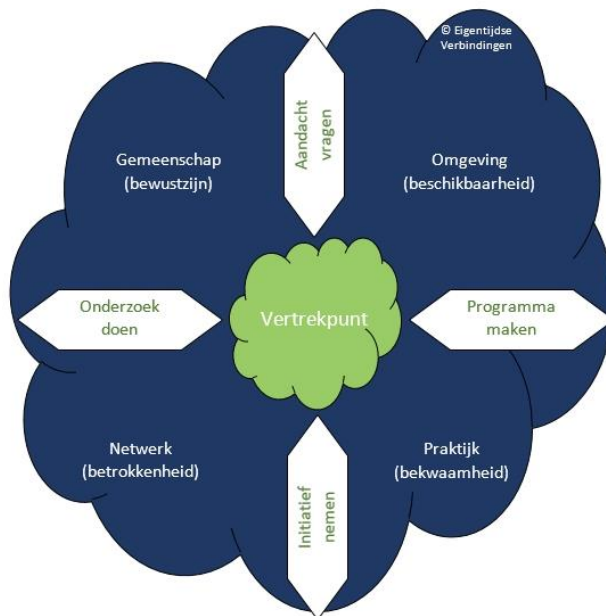
⁶ Instrument: themaverkenning in bijlage 2

⁷ Instrument initiatief-netwerkanalyse in bijlage 1

6. In gesprek gaan: breng het gesprek breed en vooral ook informeel op gang, wees nieuwsgierig, iedereen en alles doet er toe, zorg dat het gesprek zich als een lopend vuurtje verspreid en breng betrokkenen met elkaar in contact.
7. Ontwerpen programmaliijn: stel de periode vast, zorg voor ontmoetingsmomenten en maak kruispunten met activiteiten of festiviteiten die al plaatsvinden.
8. Zichtbaar maken van alles wat er is met diverse media: maak gebruik van alle (lokale en sociale) media die er zijn, maak alles wat er gebeurt in het netwerkprogramma zichtbaar, maak kennis gemeenschappelijk en toegankelijk.
9. Stimuleren en faciliteren mogelijkheden: bouw met een diversiteit aan initiatieven en praktijken aan een mogelijkmakende omgeving, waar iedereen uit kan putten en aan kan bijdragen aansluitend bij ieders kracht.
10. Afronden met een eindmanifestatie en publicatie: organiseer een duidelijke afronding en maak met de opbrengsten van alle stappen in het programma, de voorbereide praktijk zichtbaar.
11. Daarmee eindigt het netwerkprogramma rond dit thema.

Een dynamisch organisatiepatroon

Een netwerkprogramma volgt het organiseren van initiatief naar voorbereide praktijk en bouwt aan organisatie door rond het thema als vertrekpunt te investeren in een betrokken netwerk (relaties), een bewuste gemeenschap (kennis),

een beschikbare omgeving (mogelijkheden) en een bewuste praktijk (voorbeelden). Deze verschillende vormen van organisatie hangen met elkaar samen, werken op elkaar in en vormen samen een verbindend patroon. Met Bateson⁸ beschrijven we een patroon dat verbindt als een dans van op elkaar inwerkend delen. Elk deel, zowel netwerk, gemeenschap, omgeving en praktijk beweegt zowel op zichzelf, opeenvolgend, in wisselwerking en als geheel.

Kunst van organiseren is het omgaan met deze dynamiek in verschillende contexten en steeds de strategieën te hanteren die nodig zijn om het vermogen te versterken om vraagstukken aan te kunnen. We onderscheiden verschillende beïnvloedingsstrategieën: initiatief nemen, onderzoek doen, aandacht vragen en programma maken. Helpend is om telkens terug te gaan naar het vertrekpunt en van daaruit strategie te bepalen.

⁸ Bateson, Het verbindend patroon (Mind and Nature), Uitgeverij Bert Bakker Amsterdam 1984

De organisatie van OvJ in concept

Samenvattend beschrijven we kort hoe de organisatie van OvJ vorm krijgt als netwerk, als gemeenschap, als omgeving en als praktijk en hoe de verschillende strategieën daarbij worden gehanteerd.

Netwerk vormen en initiatief nemen

OvJ bouwt aan een brede betrokkenheid van de lokale samenleving bij de ontwikkeling van jongeren en krijgt zelf vorm als actueel netwerk door met name ondernemers, jongeren en vrijwilligers die actief meebouwen aan OvJ. OvJ stimuleert betrokkenen om initiatieven te nemen en netwerken te betrekken bij de organisatie van OvJ.

Gemeenschap vormen en onderzoek doen

OvJ bouwt aan een lokale gemeenschap met ruimte voor jongeren, maakt de ontwikkeling van jongeren tot gemeenschappelijk thema om te onderzoeken, nodigt de lokale gemeenschap uit in gesprek te gaan en kennis gemeenschappelijk te maken. OvJ bouwt aan een tussenruimte voor jongeren, een sociale community waar jongeren zich geborgen voelen, bewust worden van hun ontwikkeling. Betrokkenen bouwen mee aan de sociale community, onder andere via de gezamenlijke maaltijd.

Omgeving vormen en aandacht vragen

OvJ vraagt aandacht voor jongeren en nodigt de lokale gemeenschap en met name ondernemers uit om een mogelijk makende omgeving te zijn voor jongeren en mogelijkheden beschikbaar en toegankelijk te maken. OvJ organiseert een werkplaats en een klussendienst als leerwerk omgeving voor jongeren. OvJ nodigt jongeren uit om in de vrije tijd klussen te doen en het is een klus op zich om de beschikbaarheid van klussen en jongeren op elkaar af te stemmen. Door te werken met echte opdrachtgevers en ondernemers die voorbeeld zijn, leren jongeren zich te positioneren in en verbinden met de lokale samenleving.

Praktijk vormen en programma's maken

OvJ gaat de uitdaging aan om voorbeeld te zijn in het faciliteren van de ontwikkeling van jongeren. OvJ volgt de ontwikkeling van jongeren in de tijd en markeert de stappen en momenten in de tijd die nodig zijn. Ontwikkelt programma's zoals 'de jongere als regisseur' om jongeren en omgeving uit te dagen in ontwikkeling. Helpt jongeren om een eigen praktijk op te bouwen en daarin zelf ook weer voorbeeld te zijn voor anderen.

Bijlage 1: initiatief-netwerkanalyse⁹

We gebruiken de initiatief-netwerkanalyse (methode Poorthuis,) voor het analyseren van betrokkenheid rond een initiatief of thema als vertrekpunt. Netwerken van betrokkenheid bestaan niet alleen uit mensen maar uit alles wat betrokken is bij het bepaalde initiatief/thema, zoals ideeën, middelen, gedachten, bronnen, materialen, software enzovoort (zie ook Bruno Latour, 2005).

Stappen Initiatief-netwerkanalyse

- Neem een groot vel papier of een tafelkleed en gekleurde viltstiften.
- Benoem het initiatief/thema. Geef het een aansprekende naam en zet deze naam in een cirkel midden op het papier of tafelkleed.
- Begin met een brainstorm van wat er allemaal betrokken is bij het initiatief/thema. Zet deze ingrediënten in een ruime kring langs de buitenrand van het tafelkleed.
- Zoek vervolgens naar schakels die relaties kunnen leggen tussen de ingrediënten en het initiatief/thema. Kijk steeds naar feitelijke betrokkenheid van schakels en niet naar verwachtingen. Maak de schakels concreet, liefst met namen.
- Bereid daarna het contact met schakels voor. Sommige schakels kun je het beste individueel benaderen en andere in een groep. Je kunt met schakels ook weer een initiatief-netwerkanalyse doen, waardoor nieuwe netwerken in beeld komen.
- Onderzoek vervolgens de contacten op daadwerkelijke betrokkenheid bij het initiatief/thema. We onderscheiden verschillende posities van betrokkenheid.

⁹ De methodiek initiatief-netwerkanalyse is ontwikkeld door Anne-Marie Poorthuis (1999) en wordt veel gebruikt bij onderzoeken en projecten. Zie bijvoorbeeld het onderzoeksprogramma Netwerken in de Veehouderij (WageningenUR 2004-2007). Zie ook De kracht van netwerkbenadering, Anne-Marie Poorthuis, Van Gorcum 2006.

Tips voor het werken met de initiatief-netwerkanalyse

- Met de initiatief-netwerkanalyse onderzoek je relaties en bouw je tegelijkertijd het netwerk.
- Door bij de ingrediënten te beginnen en niet bij de schakels kom je los van je vaste netwerken.
- Met een initiatief-netwerkanalyse kun je het netwerkdenken op gang brengen: uitgaan van het netwerk als ordeningsprincipe, leren kijken naar en ordenen van alles wat er is vanuit een kern waardoor netwerken verschijnen.
- Je kunt een initiatief-netwerkanalyse alleen doen of samen met anderen.
- Ook als je met een groep werkt, kan het soms handig zijn om eerst iedereen een individuele initiatief-netwerkanalyse te laten maken en dan uit te wisselen. Als iedereen eerst zijn eigen initiatief/thema en netwerk in beeld heeft kunnen brengen, heb je naast een rijke oogst vaak ook een betere basis voor samenwerking.

Praktische tips voor het werken met de initiatief-netwerkanalyse

- Gebruik bij een (gezamenlijke) initiatief-netwerkanalyse een papieren tafelkleed. De horecagroothandel heeft verschillende maten.
- Zorg dat de tafels in de ruimte waar je aan de slag gaat met een initiatief-netwerkanalyse groot genoeg zijn voor de maat van het tafelkleed.
- Geef iedere deelnemer een paar verschillende kleuren viltstiften. Het afwisselen van kleuren maakt het lezen van de brainstorm makkelijker.
- Ter voorbereiding kun je alvast een cirkel voor het initiatief/thema en wat cirkels voor schakels op het tafelkleed zetten. Het helpt mensen om vast de structuur van het netwerk te zien, maar essentieel is om bij de brainstorm aan de buitenrand te beginnen en het netwerk op te bouwen vanuit alles wat betrokken is.

Initiatief nemen

Kern van het netwerk is het initiatief. Vanuit de kern verschijnt het netwerk. Wordt het initiatief losgelaten dan valt het netwerk en alles wat erbij betrokken is langzamerhand uiteen. Door een nieuw initiatief is er weer een nieuwe kern en ordent zich een nieuw netwerk.

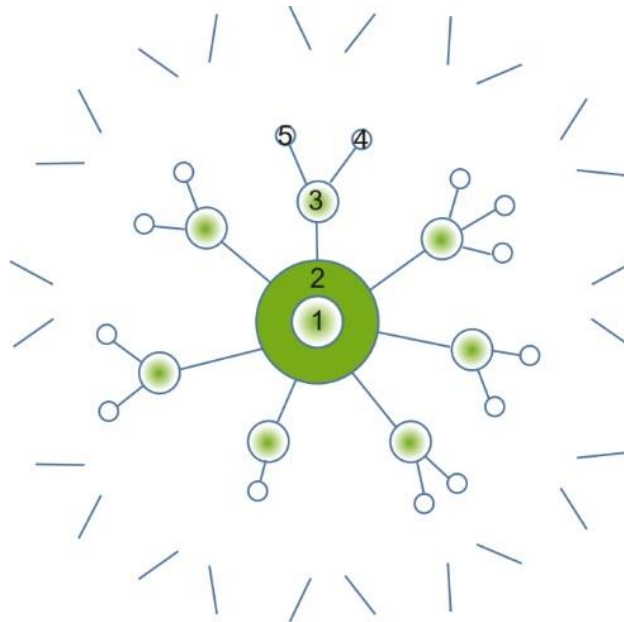
De initiatief-netwerkanalyse¹⁰ geeft een momentopname van een levend en dynamisch netwerk waarin alles wat betrokken is zich steeds opnieuw ordent (ingrediënten) en posities van betrokkenen kunnen verschuiven. Mensen kunnen verschuiven van positie doordat hun betrokkenheid verandert. Betrokkenheid begint bij het initiatief/thema en positioneert zich los van formele functies. Je kunt mensen wel uitdagen en uitnodigen om een andere positie in te nemen. En mensen kunnen ook meerdere posities innemen. Sommige betrokkenen ontwikkelen zich tot partner of tot

¹⁰ [Zie voorbeelden](#)

schakel, maar het kan ook zijn dat betrokkenheid juist afneemt. Het gaat erom steeds te weten vanuit welke positie betrokkenen acteren. Het maakt duidelijk welke stappen nodig zijn om tot de kern te komen.

Vijf posities van betrokkenheid in het netwerk

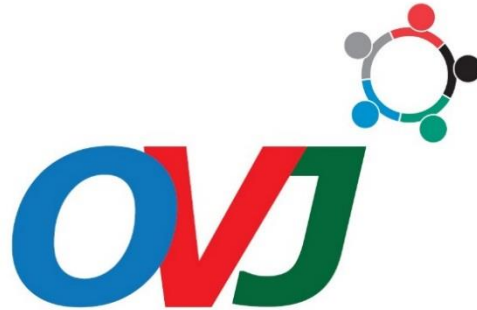
1. De initiatiefnemer start het initiatief begint vaak alleen, benoemt het thema en gaat op zoek naar betrokkenheid.
2. Partners zetten hun schouders onder het initiatief/thema, geven het voorbeeld, dragen het uit en accepteren de consequenties en creëren ruimte om het thema te onderzoeken.
3. Schakels maken verbinding, zijn ambassadeurs en geven toegang tot bronnen en helpen gericht om het initiatief/thema te organiseren.
4. Leveranciers brengen hun specialisme, middelen en materialen in.
5. Gebruikers benutten het netwerk dat ontstaat voor het vinden van antwoorden op vragen en als basis voor hun handelen.

Bijlage 2 Themaverkenning

Met behulp van een themaverkenning maak je een eerste verzameling van verhalen, voorbeelden, initiatieven, opmerkingen, uitspraken, ideeën, activiteiten, netwerken en gebeurtenissen rond een thema. Het gaat om het beseft van wat er allemaal al is.

<p>Naam thema Maak een kleine brainstorm van woorden om een pakkende naam te vinden voor je thema</p> 	<p>Verhaal Als je iemand tegenkomt wat vertel je dan over je thema? Wat is je verhaal?</p>	<p>Initiatieven Welke concrete initiatieven zijn er al waar je verbinding mee kunt maken? Welke concrete initiatieven ga je nemen?</p>
<p>Opmerkingen/uitspraken Wat hoor je over het thema? Wat zeggen mensen als je over je thema vertelt?</p>	<p>Ideeën, activiteiten en voorbeelden Welke ideeën komen op? Wat kun je allemaal gaan doen? Wat gebeurt er al? Welke voorbeelden?</p>	<p>Netwerk Met wie begin je het netwerk op te bouwen en wie kun je bijvoorbeeld betrekken bij een netwerkanalyse?</p>
<p>Tijdlijn Maak een tijdlijn vanaf de start van het thema tot en met de manifestatie waarmee je het thema afrondt. Welke periode werk je aan je thema? Welke ontmoetingsmomenten organiseer je als tussenstappen? Hoe bereid je de ontmoetingsmomenten voor? Wie breng je bij elkaar?</p> 		

Ondernemers voor Jongeren

Ondernemend bouwen aan de samenleving

Stichting Eigentijdse Verbindingen

voor netwerkontwikkeling rond actuele thema's en vraagstukken van organiseren

Ministerie BZK

PLATFORM31 kennis van stad en regio

Onderzoek in het kader van Ecologie Stedelijke Vernieuwing

